

ריכוז התכנון המפורט
לקראת ביצוע

יוני 2021

בית המייסדים בירוחם

עיצוב והפקה:
טוקן סטודיו לעיצוב בע"מ

אוצרת: שרון עמבר

ניהול ופיקוח:
המועצה לשימור אתרי
מורשת בישראל

סיפור החלוציות והיזמות בעיירות הפיתוח

בית המייסדים בירוחם הוא המקום לבחון מחדש את הגדרת החלוציות הישראלית - כמו האיכר כובש האדמות במושבות העלייה הראשונה, הכועל כובש השממה בהתיישבות השיתופית, גם המתיישב בשיכון בעיירת פיתוח הוא חלוץ, אשר יש לו חלק משמעותי בהקמת מדינת ישראל ובפיתוחה. אירוע הקמתה של ירוחם, כיוזמה כמעט עצמאית, מאפיין אותה מאז הקמתה, כישוב בו יוזמה פרטית ויזמות אישית מאפשרות קיום במובן הכי ראשוני של המילה, ומקיימות קהילה שכולה תסיסה פנימית מתמדת של יוזמות והתחלות.

סיפור החלוציות והיזמות בעיירות הפיתוח

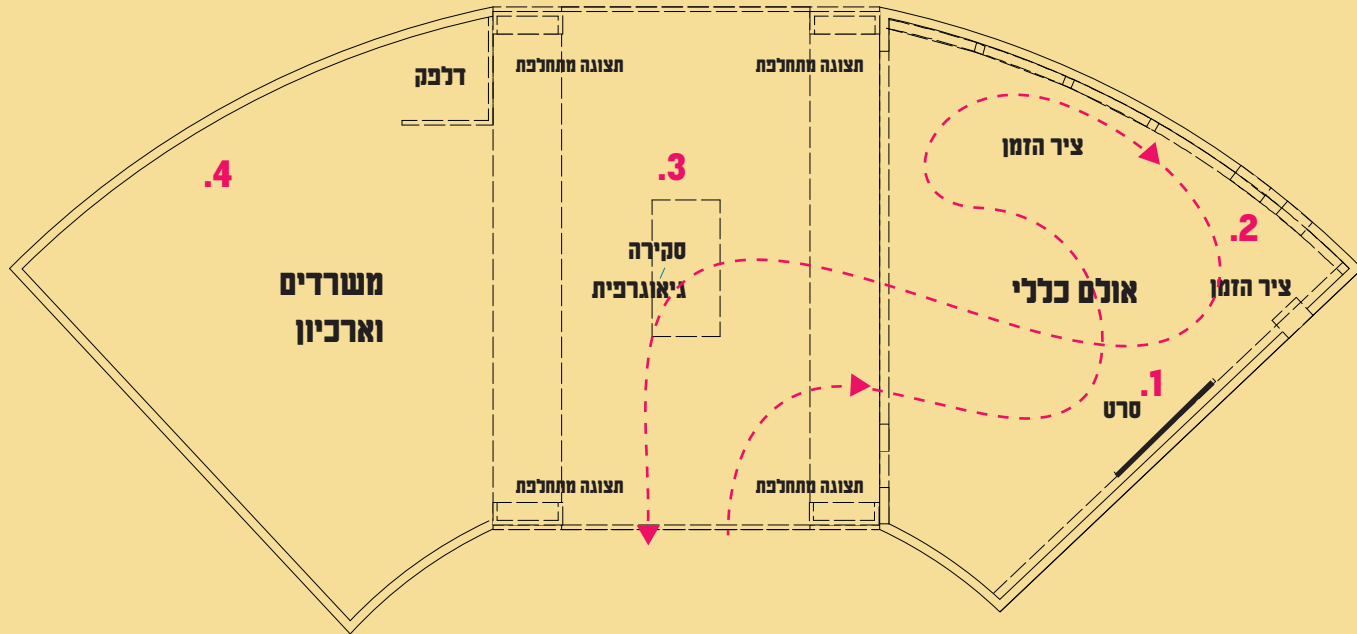
הגבעה עליה הוקמה המעברה הראשונה של ירוחם בשנת 1951, נשמרה פנויה לצורך הקמת מרכז מוזאלי לתולדות העליות הגדולות ומעברת ירוחם, וכאן יוקם בית המייסדים של ירוחם, בצמוד לבית "עתידי במדבר".

פרישת מרכיבים פיזית

בית עתיד במדבר זרימת קהל מוצעת

- 1. סרט פתיחה**
צפייה מרוכזת, 5-10 דק'
- 2. ציר הזמן הירוחמי**
הסתובבות עצמאית,
10 דק' או יותר
- 3. מפה מספרת**
צפייה מודרכת, מרוכזת,
10 דק' או יותר
- 4. חדר לימוד**
המשך פעילות לקבוצות קטנות
סה"כ שהות במבואה - 30-60 דק'

סרט פתיחה

- היכרות ראשונית עם ירוחם
- סיפור הקמתה של ירוחם יוצג דרך עיניהם של הירוחמים והיחס המשתנה שלהם למדבר בו הם חיים: משממה אליה נזרקו וממנה הם רוצים מאוד להינתק, למקור גאווה, יופי, שמחה ואף פרנסה. המדבר הופך לנגד עיניהם מאבק, שמש חזקה מידי, חום, יובש, עבודת פרך במחצבות ומפעלי התעשייה, לטבע פראי, נוף נפלא, מזג אויר מצוין, מוקד תיירות שבאים אליו מבקרים מכל הארץ והעולם. מסוף העולם שמאלה לירוחם בין מכתש לאגם.
- שינוי המבט מבחוץ אל ירוחם.
- ההתיישבות בירוחם כמעשה חלוצי
- שאלה וחיבור אישי - חלוצי ירוחם לקחו את גורלם בידם ופעלו להפרחת המקום אליו נשלחו, לעיתים בניגוד לרצונם. האם אתה חלוץ אקטיבי? מה אתה משנה בסביבתך?

ציר הזמן הירוחמי

- בנישות של הספרייה יוצב ציר הזמן הנושאי.
- כל גומחה תוקדש לאבן דרך בתולדות העיר ותקיף נושאים שונים ומגוונים.
- ציר הזמן ינוע לאורך ההיסטוריה של ירוחם ויתעכב על נושאים ראויים לסיפור, לאו דווקא במרווחים כרונולוגיים קבועים, או מסודרים, אלא באופן תמטי.
- סהכ: 12 גומחות.
- שילוב של תמונה גדולה ברקע, עם כמה תמונות על גביה, טקסט ומוצגים.
- נישות בתוך משטח התמונה ובהן להציג מוצגים המייצגים את העשור.
- הווילונות יוסרו ויוחלפו בוילונות מכובדים ויעילים לצרכי הקרנות.

ציר הזמן הירוחמי נושאי הגומחות

ירוחם: „רפוק לכל החיים“

- .1 עולים מרומניה לתל ירוחם, 1951
- .2 בכפר ירוחם מפריחים את, 1954
- .3 מפרס לירוחם, 1958
- .4 ירוחם, עיירה במדבר, העליה מצפון אפריקה 1961
- .5 בני ישראל, מהודו לירוחם, 1962
- .6 תעשייה ותעסוקה, צוואר הבקבוק של ירוחם, 1967
- .7 מערכת החינוך, מפריכיה למרכז, 1975
- .8 צעירים משנים את ירוחם, 1983
- .9 מעורבות אזרחית, 1986
- .10 ממש לא רק ספורט, 1991
- .11 רוסית במדבר, 1992
- .12 פעמי מדבר, עושים תרבות בירוחם, 2008

מפרס לירוחם

1958 **מפרס לירוחם**
המפרס לירוחם הוא תוכנית
העבודה של משרד המסחר
החיצוני, המיועדת לייצר
הכנסות לרשות הממשלה
באמצעות מכירת מוצרי
המדינה לזרים. התוכנית
הוקמה בשנת 1958, והיא
התבססה על חוק המסחר
החיצוני, שהתקבל בשנת
1957. התוכנית נועדה
לסייע לממשלה במימון
הוצאותיה, ולתמוך את
התעשייה הלאומית.

1958 **מפרס לירוחם**
המפרס לירוחם הוא תוכנית
העבודה של משרד המסחר
החיצוני, המיועדת לייצר
הכנסות לרשות הממשלה
באמצעות מכירת מוצרי
המדינה לזרים. התוכנית
הוקמה בשנת 1958, והיא
התבססה על חוק המסחר
החיצוני, שהתקבל בשנת
1957. התוכנית נועדה
לסייע לממשלה במימון
הוצאותיה, ולתמוך את
התעשייה הלאומית.

1958 **מפרס לירוחם**
המפרס לירוחם הוא תוכנית
העבודה של משרד המסחר
החיצוני, המיועדת לייצר
הכנסות לרשות הממשלה
באמצעות מכירת מוצרי
המדינה לזרים. התוכנית
הוקמה בשנת 1958, והיא
התבססה על חוק המסחר
החיצוני, שהתקבל בשנת
1957. התוכנית נועדה
לסייע לממשלה במימון
הוצאותיה, ולתמוך את
התעשייה הלאומית.

נישה מס' 3, לדוגמה מפרס לירוחם, 1958

אריק ספדרי (ארוין) ונני זילא במשרדי עליית הנוער בסבת, על הנוף פשוט מעט איי

שונמית אוריין, עדות

"...שמתניי נאוד (עלילת לישראל)... בוקשנו להיות בירושלים, ליד ההורים. חובטת לנו שלמקום אהנו קרוב לירושלים, מקום נאוד ימ, הכל מרדסים, וזק ומקומת עברת.

חובטו גם קבלת לבקו את ההורים.
עם טייים עצמות האננו והעלו אהנו עם כמה שמחות למשאית, סגעו שיעת על שעות, עבנו דרכים, ולא אינו מרדסים וזק רק שמכט, הרים, חולות, בסוף הגענו חלל ירוחם, פש והיה עליית בראות, האכונה הייתה גדולה, הימים קשים ומרירות גדולה, עבודת מאדמה לא קלענו, היו הדבר אפמית, שלוש שנים חינו כמספ סתיה לנו, מכינו בוול דברים שרובאנו..."

ילדים מנסים לרוחם במאסית תולד בל רוסים (צילום מיכאל אגן אי)

ילדים מקיטלת של פרס ברוסיה, בעל המלכט של מיכאל אגן אי

הצלם של עולי פרס בירוחם

פרופ' מיכאל אגן אי, מהוגז לביטניקה באניברסיטת העברת, הקים בשנת 1999 חוות ניסיונות הקלאיים ליד עברדת, אשר בה ניסו לשחזר את השיטות ההקלאיות העתיקות של הנכמים, אגן אי ונתנו ליוט התגורר תקופה מסוימת בירוחם, בעת בענו את ביתם ליד עברדת. בראשית שנת השישים צילם אגן איי תמונות נפלאות מבנות היהודים בירוחם, בה נראים עולים מפרסם לירוחם במשאית ובה כל רכשם, וקצת מהווי החיים שבנות. מבחר קטן מתמונות אלה מוצג כאן.

נישה מס' 9, לדוגמה מעורבות אזרחית

המאבק לצדק חלוקתי

"הכנסות המועצה האזורית רמת נגב ממתקנים לאומיים נמדדו בשנת 2014 על יחדיו בארבעים מיליון ש"ח בשנה, בעוד שהכנסותיה של ירוחם ממתקנים לאומיים נותרו אפס. זאת בעוד עומסני תועבני ירוחם כפול מבעני מזה של רמת נגב. ירוחם נמצאת במחסור קבוע של מקורות ותקציבים. בשל העדר בסיס כלכלי חסונו על אגונה שאינה ממומנים וחסונו של שטחי קרקע מעיבים."

(דפוס השני) ירוחם מרכז חקיקה והסכם אזורי, 2014

בשנת 2011 יזמה המועצה המקומית צעדה של 120 ק"מ כרוגב לירושלים, יחד עם צעירי ירוחם, ובעיני אסירי המהפכה מניעים וטפנות בנגב. חתת הקריאה לדאגן לצדק חלוקתי לתושבי הנגב ובמסגרת "לאחד בין המפרדה למרכז. לאחד תהליך של נישור וחוללה בשנת 2014 על הגברת תחום השיפוט של עיר הברזים ושדחים טופסים לירוחם.

"כל מה שירוחם רוצה הוא להיות חלק מכלל מרכז ביטחון. זה מסתכל בבית במירי ובמטילי אור המסיקים, אומר ראש המועצה ואולי הוא מאמין בזה השבוע הוכחה בירוחם שביטחון כלכלי."

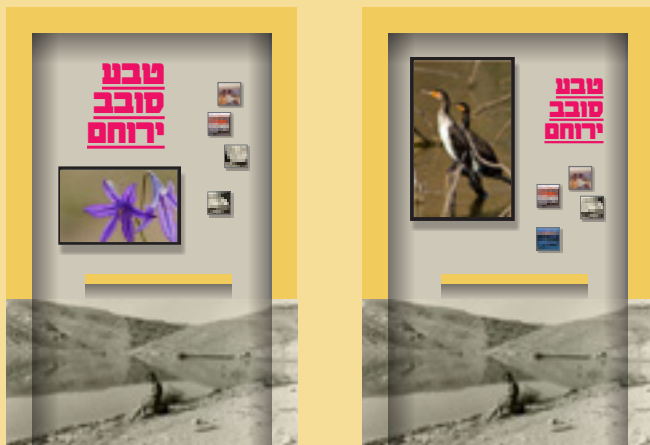
השביטה הגדולה: 1986

בשנת 1986 עלתה ירוחם שוב למחנות האבטלה ביושוב הניעה ל- 39% והמדינה נכדה על סף קריסה. ראש המועצה קרא לעובדיה כליליה ביושוב רבים שהתנדבו על ידיהם להחליף מים בין ראש המשלה ומול הכנסת. מחוץ מדיהם - עירייה שלמה עשויה שבת על המרחבות מול בית ראש ממשלת ישראל, בלב תהיה.

תמונה פורט' ברישור

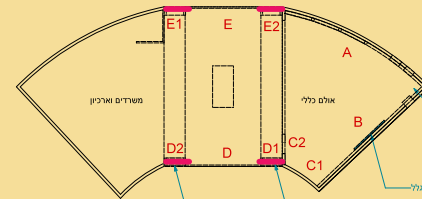
1. הכרה בעובד הכלכלי של ירוחם ומענה רמון בישובי ישיבת הברז וכלכלי
2. הגברת בתחום מפללי המספטים לירוחם. שיפורי וחיובת בכרית המבט השיובים, החבובי ישיבות בין ירוחם לביטחון
3. ביטול החובות בשירי המים למטר 54 מטרביד המועצה המקומית
4. הגדלת שטח השיפוט של המועצה כך שיכלול גם את חברת המספטים ומפעלים אחרים.
5. תחלת חיתרון על אגם ירוחם
6. סטור מחולל ממש הכנסת לחיובים ולמפעלים בירוחם ובבעמח רמון.

בשנים הבאות, סילאה המשלה רבות מורישות אלה.

גומחת מבואה E2. טבע סובב ירוחם

- תוכן קבוע - תמונות היסטוריות של הקמת האגם ועבודות במכתש.
- תוכן מתחלף - מצגת תמונות מתחלפת מהציבור על פי מנגנון שיקבע
- מידע על אירועים במרחב.

4 גומחות המבואה

- מידע על התורמת מנוחה אסכולה פנץ
- דלפק למכירת תוצרת ירוחמית
- מידע על עסקים ופעילויות תיירות במרחב ירוחם (מתעדכן)
- פאנל של "עתיד במדבר" - מידע, פעילויות קבועות ומתחלפות ועוד

אולם המבואה מפה מספרת

- הקהל יתאסף סביב מפה המוקרנת על הרצפה. (אפשר להציב כסאות לקהל שיבקש)
- המפה תציג ציר זמן גיאוגרפי וטכנולוגי של ירוחם, מהמשאיות הנושאות את הצריפים הראשונים מבאר שבע ועד היום.
- על הרצפה, בצד המפה יפתח חלון ובו מרכיבי תוכן הקשורים לשלב המוצג במפה.

אולם המבואה מפה מספרת

- המפה תשמש בסיס למשחקי עומק גיאוגרפיים לילדים בגילאים שונים. משחק הבסיס יכול לרגז ובו קוביות עץ פשוטות בצורות בסיסיות – לבניית עיר של קוביות על גבי המפה. ילדים בני ירוחם יוכלו למקם את הבית שלהם וכן אובייקטים מרכזיים במרחב (פסל הזהות – כמה קוביות מרובעות זו על גבי זו).
- גודל המפה מותנה בגובה המקרן ואיכותו, כיוון שהתקרה גבוהה ניתן להגיע להקרנה טובה ופשוטה של 3x4 מ' בערך.

צריפי המייסדים

חוק:

שחזור של בתי המייסדים

כנים:

כל צריף יותאם לתכנים אשר
ישקפו את "רוח המקום"

הדמיה. מבט עתידי לעבר הצריפים ובית עתיד

הדמיה. מבט עתידי לעבר הצריפים

הצריפים יהיו שונים במראם,
במהותם ובאופן צריכת התכנים:

צריף 1:

**סיפור ההקמה וקשיי ההתמודדות
של המייסדים לאורך השנים**

צריף 2:

הרוח הירוחמית

3 מסכים עקובים עליהם יוקרו הדמויות. הן יכולות לדבר
זו עם זו ולהציג נושאים שיוצגו במסכים מאחוריהם.

על מסכי החלון על הקיר האחורי - הקרנות הקשורות זו
לזו ולמוצג במסכים הקדמיים.

צריך 1: מייצג ראשוניים

הצריכים ארוכים וצרים והצופים ישובו לאורך הקיר הארוך ויצפו במיצג שיוצג על פני כל הצריף.

לא כל צופה יראה את כל ההקרנה, אבל יקבל תמונה מלאה. התוצר – סרט רב מימדי גדול ומרשים. הרבה משחק ועל סאונד, תמונות וסינכרון תאורה.

שילוב תמונות וקטעי סרטים מארצות המוצא של הבאים.

צריף 1: מייצג ראשוניים

נרטיב ונקודות תוכן מרכזיות

העריכה תתבצע כך שהדמויות ידברו על נושאים קשורים זה לזה במקביל ואף יגיבו זה לזו מתוך המסכים. מאחורי הדמויות (על גבי חלונות הצריף) יוקרנו קטעי ארכיון ותמונות הקשורות לנושאים אותם מעלים הדמויות, בין אם קשורות אליהן באופן אישי כמו תמונות היסטוריות שלהם מתקופת המעברה ושילוב תמונות וקטעי וידאו מארצות המוצא של הבאים ובין אם חומרים כללים מהעבר של ירוחם שמתקשרות לנושאים.

מאחורי המסכים ימוקמו חפצים וריהוט המייצגים את הימים הראשונים, אילו יוארו בתאורה שתכנס לרצף העלילתי בשילוב סאונד.

סיפורים המציגים את הצד האישי וזווית הראיה הפרטית והסובייקטיבית של המאבק היומיומי על הקיום, הצלחות, כישלונות ויוזמה וחלוציות (ולא את סיפור העלייה בכללותו או מזוויתו ההיסטורית).

קונספט

סרט רב ממדים גדול ומרשים הכולל משחק של סאונד, חומרי ארכיון, ותאורה .

בחלל הצריף יוצבו 3 מסכים שקופים, על המסכים יוקרנו ראיונות ערוכים של מספר דמויות, נציגי קבוצות העלייה העיקריות בירוחם .

צריך 2 קונספט עקרוני לצריך "הרוח הירוחמית"

עקרונות

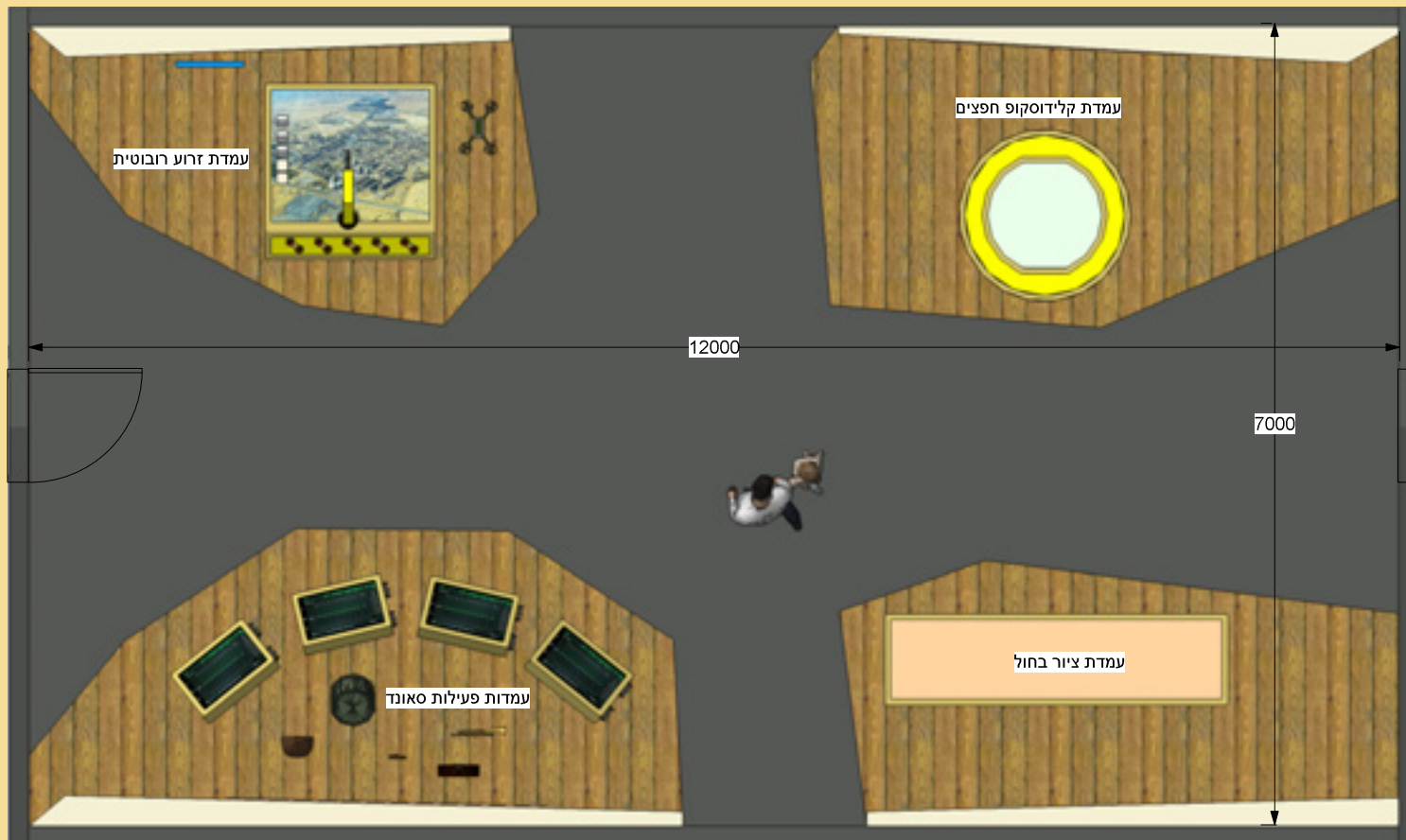
- חיבור לערכי המקום, כפי שהוגדרו בתחילת התכנון
- חיבור לסיפור ההיסטורי המקומי
- אפשרות לכמה רמות פעילות והעמקה - בהתאם לגודל הקבוצה, גילאים, לו"ז והעדפות
- פעילות פתוחה, המאפשרת גיוון ושינוי בהתאם להתפתחות מערכי ההדרכה

מרכיבים

- ארבעה משחקים קבוצתיים מורכבים לאורך הקירות
- לסיום הפעילות - צפייה בסרטון מסכם.
- כל פעילות תייצר הקרנה על קיר הצריך, אשר תשולב בתערוכה הכללית שתעטוף את הקירות.

צריף 2

צריך 2 קונספט עקרוני לצריך "הרוח הירוחמית"

מוקד פעילות מס' 1, רובוטיקה

זרוע רובוטית פועלת בקופסה סגורה. הפעילות כוללת הזזת צריך והנחתו ליד שני צריפי מעברה נייחים. טקסט יחבר בין ראשיתה של ירוחם לפעילות האינטנסיבית ברובוטיקה והייטק במערכת החינוך הנוכחית. המשחק יוקרן על גבי הקיר, ובהקרנה הצריך יונח בתוך תמונה היסטורית בין צריפי המעברה.

מוקד פעילות מס' 2, קליידוסקופ חפצים

המבקר יניח חפצים שמייצגים את ירוחם על גבי משטח מצולם, המוצגים יוקרנו בהכפלות וקצבים לפי בחירת המבקר וייצרו קליידוסקופ מרהיב. אפשרות אחרת – המבקר ייצר דוגמאות רקמה – בדואית, רוסית, מרוקאית אשר יוקרנו באופן דומה. הרציונל – ריבוי תרבותי מייצר פסיפס מרהיב.

מוקד פעילות 3, שולחן חול

פעילות אמנותית פתוחה לציור על שולחן חול גדול, בשילוב שברי זכוכית (משוייפת) צבעונית ואלמנטים שקופים אחרים. הציור יוקרן על הקיר. אפשרות ליצירת סרטון סטופ מושן מהציורים. הרציונל: מחול לזכוכית, משאבי טבע ותעשייה בירוחם

מוקד פעילות מס' 4, יצירה מוזיקלית

המבקרים יעמדו מול עמדת סליידרים. כל מבקר דוגם כלי מוזיקלי אחר המדגים סגנון מוזיקלי המנוגן בירוחם. ביחד הם ייצרו מקטע מוזיקלי הרמוני. הרציונל: חשיפה לפעילות התרבותית והמוזיקלית בירוחם.

לסיום הפעילות

סרטון מסכם, אשר ישלב הקרנה בכל מסכי הצריך, יסכם את הנושאים שנדונו בסיור כולו, יאפשר פרידה מהדמויות שהכרנו בסיור ו"ירים" לשיחת סיכום.

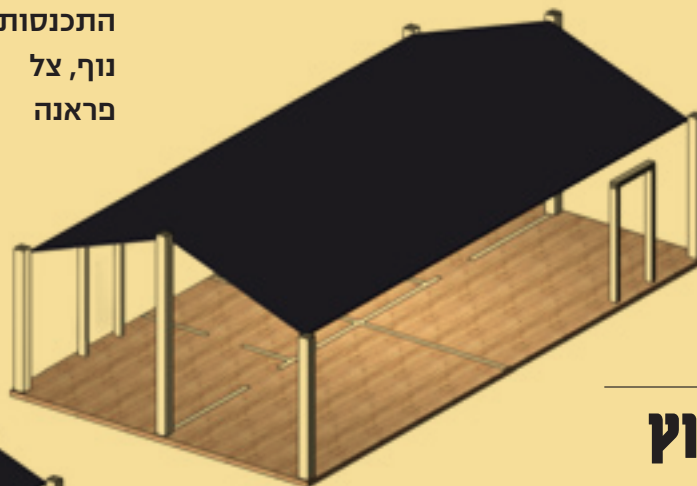

צריך 3 עתידי

- תערוכות מתחלפות.
- צריך העתידי יוקם מרכז למצוינות חינוכית בהומניסטיקה המבוססת על הסיפור המקומי ועל הארכיון המקומי
- "חפירה" בחומרים ארכיוניים מעניינים
- חיפוש קשר משפחתי בארכיונים מקוונים
- משחקי "חפש את המטמון בארכיון" - לפיתוח עתידי תערוכות מתחלפות

סככה ב'

התכנסות סיכום
נוף, צל
פראנה

סככה א'

פעילות "כולנו חלוצים"
מפת העולם
צל

מתחם פעילות חוץ

משטחי פעילות בגודל הצריף

צל

פעילות והתכנסות גם כשבית המייסדים לא פעיל

בית המייסדים במרחב

עוגן לשלושה מעגלי ביקור:

- מתחם בית המייסדים
- המרחב העירוני
- הסביבה

”סימוני דרך”

אפליקציית פעילות חוץ סלולרית

עמודי שילוט במרחב העירוני ובאתרים בסביבת ירוחם
אותם ניתן לסרוק בעזרת הטלפון ולקבל הסברים והרחבות
על המקום והדרכה להגעה לנקודה הבאה

